

Predmet C-276/20

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

24. lipnja 2020.

Sud koji je uputio zahtjev:

Landgericht Erfurt (Njemačka)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

15. lipnja 2020.

Tužitelj:

A, G, E

Tuženik:

B AG

– [omissis] –

**Landgericht Erfurt
(Zemaljski sud u
Erfurtu, Njemačka)**

C-276/20 – 1

[omissis]

Rješenje kojim se upućuje prethodno pitanje

U sporu

_____ A _____, G _____, E _____

– tužitelj –

[omissis]

protiv

B_____AG, koji zastupa uprava, B_____, W_____

– tuženika –

[*omissis*]

radi naknade štete u skandalu povezanom s ispušnim plinovima

8. građansko vijeće Landgerichta Erfurt (Zemaljski sud u Erfurtu) s

[*omissis*]

kao sucem pojedincem 15. lipnja 2020.

o d l u č i l o j e: [orig. str. 2.]

I. [*omissis*]

II. U skladu s člankom 267. UFEU-a Sudu Europske Unije upućuju se sljedeća prethodna pitanja:

1. Nalaže li se pravom Unije, osobito načelom djelotvornosti i temeljnim pravima Unije da se u slučaju povrede prava Unije na registraciju vozila i povrede normi Unije za emisije koje je počinio proizvođač vozila ili motora stvarna uporaba vozila ne uračunava u odštetu kupcu? Vrijedi li takva zabrana odbitka u svakom slučaju ako proizvođač uzrokuje štetu kupcu namjerno i protivno moralu društva?
2. Je li u pogledu suda koji je uputio zahtjev riječ o neovisnom i nepristranom sudu u smislu članka 267. UFEU-a u vezi s člankom 19. stavkom 1. trećom rečenicom UFEU-a i člankom 47. drugim stavkom Povelje Europske unije o temeljnim pravima?

Obrazloženje

A. Činjenice i glavni postupak

Glavni postupak jedan je od mnogobrojnih „slučajeva povezanih s dizelskim motorima”, u kojima se diljem Europe potražuje naknada štete od proizvođača vozila ili motora u koje je ugrađen zabranjeni poremećajni uređaj.

Tužitelj je 2. lipnja 2012. od trgovca automobilima kupio novi osobni automobil [*omissis*]. Vozilo je opremljeno tuženikovim dizelskim motorom [*omissis*] koji odgovara normi za emisije Euro 5. U taj je motor ugrađen upravljački softver

kojim se emisija dušikova oksida na tehničkom pregledu smanjuje u odnosu na uobičajene uvjete vožnje.

Predaja vozila tužitelju i prva registracija izvršene su 20. srpnja 2012. nakon plaćanja kupovne cijene u iznosu od 21 000,00 eura bruto. U okviru „mjere povlačenja s tržišta” tužitelj je 25. lipnja 2018. zatražio da se provede takozvano softversko ažuriranje. Tužitelj je u rujnu 2018. podnio tužbu i zahtijeva da mu se u zamjenu za povrat vozila isplati iznos od 21 000,00 eura, odnosno iznos pune kupovne cijene i kamata obračunanih već od 20. srpnja 2012. **[orig. str. 3.]**

B. Prethodna pitanja i njihova relevantnost

I. Prvo prethodno pitanje

1. Njemačko pravno stanje već je u velikoj mjeri pojašnjeno u slučajevima kao što je ovaj. Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka) u svojoj ključnoj presudi *[omissis]* potvrdio je tuženikovu odgovornost na temelju članka 826. Bürgerliches Gesetzbuch (Građanski zakonik, u daljnjem tekstu: BGB), odnosno odgovornost zbog namjernog nanošenja štete protivnog morala društva (presuda Bundesgerichtshofa (Savezni vrhovni sud) od 25. svibnja 2020., VI ZR 252/19 *[omissis]*). Pritom taj sud polazi od zabranjenog poremećajnog uređaja u skladu s člankom 5. stavkom 2. prvom rečenicom Uredbe 715/2007/EZ (vidjeti također mišljenje nezavisne odvjetnice E. Sharpston od 30. travnja 2020., C-693/18 *[omissis]*).

(a) Ta odgovornost proizvođača vozila ili motora dovodi do „povrata činidbi zbog raskida ugovora”. Oštećeni kupac od proizvođača može zahtijevati isplatu naknade štete u zamjenu za povrat vozila. Pritom iznos odštete treba odgovarati izvorno plaćenju kupovnoj cijeni.

(b) Konkretni iznos naknade štete sporan je i još nije konačno utvrđen. U ovom slučaju riječ je o dvama gospodarski bitnim pitanjima, naime, s jedne strane, o pitanju treba li i u kojoj mjeri uzeti u obzir kupčevu stvarnu uporabu vozila na način da se na temelju te uporabe smanjuje iznos odštete i, s druge strane, o pitanju treba li i u kojoj mjeri i osobito od kojeg trenutka obračunati kamate na iznos odštete koju proizvođač treba platiti.

(c) Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) namjerava stvarnu uporabu do koje je došlo u međuvremenu („prijeđeni kilometri”) uzeti u obzir na način da se na temelju te uporabe smanji iznos odštete, odnosno stvarnu uporabu oduzeti od kupovne cijene u okviru prijeboja *[omissis]*.

U skladu s njemačkim pravom, to ni u kojem slučaju nije nužno; postoje značajni argumenti koji tome ne idu u prilog *[omissis]*. Konkretno, naknada eventualnih koristi, u ovom slučaju stvarna uporaba vozila, treba biti razumna u pogledu oštećenika, a štetnik se ne smije pretjerano rasteretiti *[omissis]*.

(d) Sud koji je uputio zahtjev ima dvojbe koje su relevantne za donošenje odluke i koje se odnose na to je li takav odbitak u skladu s načelom djelotvornosti Unije i načelom poboljšanja temeljnih prava i temeljnih načela Povelje Europske unije o temeljnim pravima (članak 51. stavak 1. druga rečenica Povelje) **[orig. str. 4.]**. Osim toga, moguće je da prijeboj dobiti i gubitaka na temelju analogne primjene odredbi o prodaji robe široke potrošnje ne dolazi u obzir.

(aa) Načelom djelotvornosti prava Unije zahtijeva se da primjena nacionalnog prava ne sprečava i prekomjerno ne otežava ostvarivanje prava zajamčenih pravom Unije (vidjeti članak 47. Povelje, članak 19. UEU-a). Ni ciljevi koje se nastoje ostvariti pravom Unije također se ne smiju spriječiti ili prekomjerno otežati.

Ciljevi koji se nastoje postići pravom Unije koje se odnosi na registraciju vozila i emisije stakleničkih plinova imaju praktični učinak samo ako se počinjene povrede sankcioniraju, a buduće se povrede spriječe (vidjeti također članak 46. Direktive 2007/46/EZ). Potrebna je učinkovita sankcija s odvraćajućim učinkom kako bi se osigurao visok stupanj cestovne sigurnosti, zaštite zdravlja, zaštite okoliša, učinkovitog korištenja energije, zaštite od neovlaštene uporabe i, prema potrebi, zaštite potrošača. To trebaju poštovati nacionalni sudovi (vidjeti presudu Suda od 3. listopada 2013., C-32/12).

Međutim, čini se da su oba učinka, sankcioniranje kao i preventivni učinak, sporna ako se povrede prava „izračunavaju”, odnosno ako se u velikoj mjeri mogu počiniti a da nema izlaganja riziku. Prijeboj koji je izvršio Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) može sa stajališta prava Unije dovesti do nepravdnog rasterećenja štetnika. Naime, s vremenom proizvođači imaju sve više koristi od prilagodbe koristi, dok se oštećeni kupci mogu nerazumno opteretiti. Stoga može nastati snažni poticaj da se ipak počini povreda prava te da se ostvarivanje prava neopravdano odgodi.

U svakom slučaju, sve dulje trajanje postupka dovodi do sve manje „odštete”. Pred njemačkim sudovima već su postojali slučajevi u kojima je prednost uporabe, izračunana na temelju kriterija koji vrijede u tom pogledu, bila veća od izvorne kupovne cijene. U konačnici, u ovom slučaju više ne postoji nikakva šteta koju treba nadoknaditi. U glavnom postupku također bi došlo do znatnog smanjenja iznosa odštete koji tuženik treba platiti kao protučinidbu za povrat vozila. U trenutku podizanja tužbe u rujnu 2018. tužitelj je već prešao oko 130 000 kilometara, što je dovelo do odbitka u iznosu od 9 000,00 eura.

(bb) Uzimanje u obzir stvarne uporabe može, osim načelu djelotvornosti, također biti protivno temeljnim pravima Unije *[omissis]*.

Ovaj slučaj obuhvaćen je područjem primjene Povelje koja je obvezujuća za Europsku uniju i njezine države članice (članak 51. stavak 1. Povelje). Naime, primjena prava Unije, u ovom slučaju prava na registraciju vozila, obuhvaća i

uvjetuje **[orig. str. 5.]** primjenu temeljnih prava zajamčenih Poveljom (presuda Suda od 26. siječnja 2013., C-617/10, t. 21.).

U materijalnom pogledu, relevantno je prije svega pravo na život (članak 2. stavak 1. Povelje) i pravo na poštovanje tjelesnog i duhovnog integriteta (članak 3. stavak 1. Povelje) kao „ekološko ljudsko pravo”. Zbog svoje uske povezanosti s ljudskim dostojanstvom iz članka 1. Povelje, ta temeljna prava imaju izravni učinak na treće osobe ili horizontalni učinak. Stoga se njima zahtijeva obvezujući učinak između pojedinaca u građanskom sporu (vidjeti presudu Suda od 17. travnja 2018., C-414/16, t. 76. i sljedeće). Osim toga, riječ je o temeljnim načelima zaštite zdravlja iz članka 35. Povelje, zaštite okoliša iz članka 37. Povelje i zaštite potrošača iz članka 38. Povelje. Sva ta temeljna prava i načela podrazumijevaju opsežne obveze zaštite koje sudovi trebaju poštovati *[omissis]*.

(cc) Naposljetku, na predmetni slučaj mogu se primijeniti ocjene koje proizlaze iz prava na prodaju robe široke potrošnje (Direktiva 1999/44/EZ). Na taj način, prodavatelju koji je isporučio robu široke potrošnje koja nije u skladu s ugovorom ne dopušta se da od potrošača zahtijeva naknadu vrijednosti za uporabu robe široke potrošnje koja nije u skladu s ugovorom do njezine zamjene novom robom široke potrošnje (presuda Suda od 17. travnja 2008., C-404/06).

(e) Treba li prijeboj u svakom slučaju izostati ako je, kao u predmetnom slučaju, proizvođač oštetio kupce namjerno i protivno moralu društva? U tom pogledu Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) je utvrdio da je tuženik u okviru strateške odluke koju je donio prilikom razvoja motora, o tome da nezakonito stekne homologaciju tipa namjernom prijevarom Kraftfahrt-Bundesamta (Savezni ured za motorna vozila, Njemačka) i takva vozila s nedostacima stavi na tržište, ciljano iskoristio neupućenost i povjerenje kupaca vozila *[omissis]*. Razlog tomu bio je interes za smanjenje troškova, ostvarivanje najveće moguće dobiti i konkurentske prednosti.

(f) Naposljetku, upravo za slučaj da se stvarna uporaba vozila trebala uzeti u obzir na način da se na temelju te uporabe smanjuje iznos naknade štete, postavlja se pitanje je li u skladu s načelom djelotvornosti i temeljnim pravima Unije da, u određenoj mjeri kao kompenzacija, treba znatno uvećati kamate na naknadu štete koja je stvarno priznata.

Njemačko pravo predviđa odredbe u skladu s kojima ne treba platiti samo procesne kamate, odnosno kamate koje se obračunaju od trenutka litispendencije (članak 291. BGB-a), nego prije toga, od trenutka štetnikova kašnjenja s isplatom naknade (članci 286. i 288. BGB-a) ili, još ranije, **[orig. str. 6.]** od trenutka plaćanja kupovne cijene (članci 849. i 246. BGB-a).

2. Odgovor Suda i njegova razmatranja u pogledu prvog pitanja i u pogledu svih stajališta koja su s time povezana, relevantna su za donošenje odluke te imaju veliki ekonomski značaj za stranke. Tužitelj u glavnom postupku zahtijeva naknadu štete u iznosu kupovne cijene koju je platio, odnosno pune kupovne

cijene, a da se pritom ne odbijaju kilometri koje je prešao. Na temelju članka 849. BGB-a također zahtijeva isplatu kamata obračunanih od 20. srpnja 2012., odnosno od dana plaćanja kupovne cijene.

II. Drugo prethodno pitanje

1. Sud koji je uputio zahtjev odnosno tiringijski građanski sud dijeli zabrinutost i dvojbe Verwaltungsgerichta Wiesbaden (Upravni sud u Wiesbadenu, Njemačka) u pogledu institucionalne neovisnosti i ovlaštenja njemačkih sudova za podnošenje zahtjeva za prethodnu odluku u skladu s člankom 267. UFEU-a [omissis]. Upućuje se na zahtjev za prethodnu odluku koji je Verwaltungsgericht Wiesbaden (Upravni sud u Wiesbadenu) podnio 28. ožujka 2019. i na postupak koji se vodi pred Sudom Europske unije ([omissis] C-272/19 [omissis]).

(a) Sud je više puta imao priliku tumačiti i primijeniti temeljene odredbe članka 19. UEU-a i članka 47. Povelje u pogledu sudske neovisnosti. Osim toga, pobliže je odredio zahtjeve u pogledu prethodnog postupka u skladu s člankom 267. UFEU-a. Nije razvidan nikakav razlog da se na članak 267. UFEU-a primjenjuju drugačiji kriteriji nego na članak 19. UEU-a i članak 47. Povelje. Sud pravilno polazi od uske povezanosti tih temeljnih odredbi prava Unije (vidjeti presudu Suda od 25. srpnja 2018., C-216/18, t. 54. i presudu Suda od 27. veljače 2018., C-64/16, t. 38., 41. i sljedeće te presudu Suda od 16. veljače 2017., C-503/15, t. 36. i sljedeće).

Osim toga, postoje brojni argumenti koji govore u prilog tome da kriteriji koje je Sud utvrdio u pogledu „potpune neovisnosti” tijelâ za zaštitu podataka (presuda Suda od 9. ožujka 2010., C-518/07) tim više vrijede za sudove koji odlučuju o opsežnom ostvarivanju temeljnih prava.

(b) Prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, sud treba svoje funkcije izvršavati posve samostalno, a da se pritom ne nalazi u hijerarhijskom ili podređenom odnosu ni u kojem pogledu i da ne prima naloge ili upute ikoje vrste (vidjeti samo presudu Suda od 16. veljače 2017., C-503/15, t. 36. i sljedeće). Samo su na taj način sudovi zaštićeni od vanjskih utjecaja ili pritisaka koji mogu ugroziti njihovu neovisnu prosudbu [orig. str. 7.] i utjecati na njihove odluke. Samo se tako osobama koje su pokrenule sudski postupak otklanja svaka opravdana sumnja u otpornost sudova na vanjske čimbenike i u njihovu neutralnost u odnosu na suprotstavljene interese.

(c) Nacionalna ustavna situacija u Njemačkoj i Tiringiji ne ispunjava te zahtjeve (u pogledu nepostojanja neovisnosti njemačkog državnog odvjetništva vidjeti već navedenu presudu Suda od 27. svibnja 2019., C-508/18 i dr.). U toj ustavnoj situaciji postoji samo funkcionalna neovisnost sudova u ključnom području sudačke djelatnosti, a to je osobna neovisnost. Međutim, to nije dovoljno kako bi se ta djelatnost zaštitila od svakog vanjskog čimbenika. Naime, institucionalna neovisnost sudova koja je potrebna u tom pogledu ne osigurava se ni na koji

način. Međutim, neovisnost pojedinog suca osigurava se na temelju neovisnosti pravosuđa u cjelini.

Tiringijski pravosudni sustav i tiringijsko zakonodavstvo o sudovima nisu u skladu s kriterijima koje ustavno pravo Unije i Sud Europske unije utvrđuju za neovisnost sudova (vidjeti samo presudu Suda od 19. studenoga 2019., C-585/18 i dr., t. 121. i sljedeće, vidjeti također presudu Suda od 24. lipnja 2019., C-619/18, i presudu Suda od 25. srpnja 2018., C-216/18). Konkretno:

(aa) U Tiringiji, kao i u svim ostalim njemačkim saveznom zemljama, organizacija i upravljanje sudovima u nadležnosti su izvršne vlasti koja je iznad sudova te upravlja njihovim osobljem i resursima. Ministarstva pravosuđa odlučuju o radnim mjestima i broju sudaca na sudu kao i o materijalnim sredstvima sudova. Osim toga, ministri pravosuđa imenuju i promiču suce. Temeljna ocjena sudaca zadaća je ministarstava i predsjednika sudova koji su, uz iznimku eventualne vlastite sudačke dužnosti, dio izvršne vlasti. Ministri pravosuđa i predsjednici koji su im upravno podređeni i koji su obvezni slijediti upute, u praksi imaju nadzornu ulogu (*gatekeeper*). Osim toga, predsjednici nadziru rad svih sudaca.

(bb) Njemačku i saveznu zemlju Tiringiju također obilježavaju brojna formalna i neformalna ograničenja i osobna prožimanja između sudske i izvršne vlasti. Tako se sucima primjerice mogu povjeriti poslovi pravosudne uprave. Zabrinutost se javlja osobito u pogledu tradicionalne prakse upućivanja sudaca u zemaljska ili savezna ministarstva. Često su upućeni suci godinama uključeni u hijerarhiju nekog ministarstva. Također nije neuobičajen višestruki prijelaz između ministarstava i sudova, čak i između statusa suca i statusa službenika.

Na samog suca pojedinca koji je uputio zahtjev odnosila su se tri takva upućivanja, odnosno dva puta **[orig. str. 8.]** u Thüringer Justizministerium (Ministarstvo pravosuđa u Tiringiji, Njemačka) i nakon toga u Thüringer Staatskanzlei (Ured Vlade savezne zemlje Tiringije, Njemačka).

Tom osobnom povezanosti između izvršne i sudske vlasti ne povređuje se samo pravo Unije, nego i Bangalore Principles of Judicial Conduct koji vrijede u cijelom svijetu (vidjeti Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct, www.unodc.org, str. 36.: „*The movement back and forth between high-level executive and legislative positions and the judiciary promotes the very kind of blurring of functions that the concept of separation of powers intends to avoid.*”).

(cc) Čini se da su ponekad proizvoljne prije svega neformalne prakse. Dok sudovi gledano izvana osiguravaju neovisnost o samovolji, suci su i na temelju neformalnih praksi izloženi prijetećoj samovolji i decisionizmu. Iako su nedavno zbog sve veće osviještenosti u tom pogledu uvedeni takozvani „postupci za iskazivanje interesa”, a nedavno i u Tiringiji primjerice u pogledu upućivanja i

probnog rada na visokim sudovima ili u pogledu upravljanja udrugama za pravosudne vježbenike, do danas ne postoji sudska nadležnost, odnosno utuživost.

(dd) Sve to izvršnoj vlasti omogućuje da na nedopušten način utječe na sudsku vlast. U to se ubrajaju i neizravni, suptilni i psihološki učinci. Postoji realna opasnost od „nagrađivanja” ili „kažnjavanja” određene odluke (vidjeti rješenje Bundesverfassungsgerichts (Savezni ustavni sud, Njemačka) od 22. ožujka 2018., 2 BvR 780/16, [omissis] t. 57., 59.).

(ee) Uska povezanost njemačkog pravosuđa s izvršnom vlasti, njegovi hijerarhijski odnosi i institucionalna ovisnost povezani su s njemačkim autoritarnim državnim uređenjem iz 19. stoljeća i „načelom vođe” (*Führerprinzip*) nacionalsocijalista, što je ostavilo dubok trag u prošlosti. Cijeli se njemački pravosudni sustav, kad je riječ o nadzoru, temelji na takozvanom predsjedničkom modelu (što se u razdoblju nacionalsocijalizma predstavljalo kao zlouporaba u smislu prenošenja „načela vođe” (*Führerprinzip*) na sudove [omissis]).

Snažan utjecaj izvršne vlasti na odluke pravosuđa u pogledu osoblja nije dio njemačke pravne kulture. Pravosudna struktura koja potječe iz preddemokratskog razdoblja nije dovoljna prepreka političkoj instrumentalizaciji. Ne postoji ustavna otpornost (*constitutional resilience*) [omissis]. **[orig. str. 9.]**

(ff) Iz sljedećih odredbi u biti se može zaključiti da postoji ne samo neformalna, nego, osim toga, institucionalna povezanost među vlastima u Tiringiji:

Člankom 89. stavkom 2. Thüringer Verfassungsa (Ustav savezne zemlje Tiringije) predviđa se: Ministar pravosuđa odlučuje o privremenom zapošljavanju sudaca, a o njihovu doživotnom imenovanju odlučuje uz pristanak odbora za izbor sudaca. Na temelju članka 89. stavka 4. Ustava savezne zemlje Tiringije, zakonom se utvrđuje detaljno uređenje.

U skladu s time, člankom 3. stavkom 1. Thüringer Richter- und Staatsanwältengesetz (Tiringijski zakon o sudovima i državnom odvjetništvu, u daljnjem tekstu: ThürRiStAG) određuje se da ministar nadležan za pravosuđe imenuje i otpušta suce i državne odvjetnike. Na temelju članka 3. stavka 2. ThürRiStAG-a, ministarstvo nadležno za pravosuđe najviše je tijelo u smislu tog zakona za suce i državne odvjetnike; u skladu s člankom 3. stavkom 3. ThürRiStAG-a, ministar nadležan za pravosuđe također je član odbora za izbor sudaca.

Kao što to proizlazi iz članaka 3. i 63. ThürRiStAG-a, o promaknuću i u postupku i u zaključku, konačno i obvezujuće, također odlučuje ministar nadležan za pravosuđe, kao najviše tijelo. U skladu s člankom 63. stavkom 3. trećom rečenicom ThürRiStAG-a, prilikom promaknuća, u slučaju da se razlikuju mišljenje odbora za izbor sudaca i mišljenje ministra pravosuđa, ministar može ponovno predložiti kandidata ili ponovno raspisati natječaj za radno mjesto („pravo veta”).

Nadalje, odredbe savezne zemlje u pogledu provođenja pravosudnog sustava sadržavaju niz pravila koja upućuju na povezanost među vlastima i opseg moći izvršne vlasti. U skladu s člankom 3. Thüringer Gesetza zur Ausführung des Gerichtsverfassungsgesetzes (Tiringijski zakon o provedbi Zakona o pravosudnom sustavu, u daljnjem tekstu: AGGVG), ministarstvo nadležno za pravosuđe određuje broj vijeća na sudovima. Slična pravila u sadržajnom pogledu navode se primjerice za upravne sudove u članku 1. stavku 4. i članku 2. Thüringer Gesetza zur Ausführung der Verwaltungsgerichtsordnung (Tiringijski zakon o provedbi poretka upravnih sudova, u daljnjem tekstu: AGVwGO). Dio toga je i nadzor. U skladu s člankom 10. stavkom 1. AGGVG-a nadzor provodi:

1. ministarstvo nadležno za pravosuđe nad redovnim sudovima i državnim odvjetništvima u saveznoj zemlji.
2. predsjednik Oberlandesgerichta (Visoki zemaljski sud, Njemačka) i predsjednik Landesgerichta (Zemaljski sud, Njemačka) nad sudovima njihova okruga.

Pritom se i nad samim predsjednicima provodi nadzor [*omissis*].

(gg) Prava sudaca na sudjelovanje i suodlučivanje u Tiringiji nisu, kao ni pravna sredstva koja stoje na raspolaganju, dostatno korektivno sredstvo. S jedne strane, **[orig. str. 10.]** zamjenicima sudaca priznaje se potpuno suodlučivanje u skladu s člankom 40. ThürRiStAG-a samo u ograničenom opsegu; opseg suodlučivanja velikim dijelom ne odgovara opsegu suodlučivanja službenika saveznih zemalja.

S druge strane, postoje značajne prepreke za nedostupna pravna sredstva koja dolaze u obzir prilikom zadiranja u sudačku neovisnost. Pokretanje postupka pred službeničkim sudom za suce predstavlja znatno opterećenje s ponekad viskom poslovnom i društvenom cijenom. Ne smije se zanemariti činjenica da se pravno sredstvo u pravilu podnosi protiv mjera nadređenih osoba, odnosno predsjednika sudova, koji su nadležni za donošenje ocjene i time za „upravljanje” promaknućima i područjima rada. Osim toga, tužbi pred službeničkim sudom za suce u Tiringiji prethodi opsežni postupak povodom prigovora o kojem odlučuje izvršna vlast.

(d) Ti nedostaci mogu u javnosti dovesti do opravdanih dvojbi u pogledu toga jesu li njemački sudovi dovoljno zaštićeni od vanjskih utjecaja ili pritisaka, osobito od vanjskih utjecaja ili pritisaka izvršne vlasti. Osim toga, mogu postojati opravdane sumnje u pogledu toga jesu li sudovi otporni na izravne ili neizravne vanjske učinke. U konačnici također postoji opasnost od primjene prava koje se temelji na interesima, odnosno od nepostojanja neutralnosti u odnosu na suprotstavljene interese stranaka (u pogledu tih kriterija vidjeti presudu Suda od 19. studenoga 2019., C-585/18 i dr.).

(e) Načelo diobe izvršne i sudske vlasti također se naglašava u sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu. Tako je taj sud nedavno izrazio dvojbe u pogledu neovisnosti i nepristranosti vijeća javnih bilježnika pri

Oberlandesgerichtu Celle (Visoki zemaljski sud u Celleu, Njemačka) (ESLJP, 30. siječnja 2020., br. 29295/16 [omissis]). Činjenica da su suci tog vijeća u pogledu svoje karijere i mogućih disciplinskih postupka koji su pokrenuti protiv njih podređeni upravnom autoritetu predsjednika Oberlandesgerichta (Visoki zemaljski sud), može kod podnositelja zahtjeva izazvati opravdane bojazni.

(f) Verwaltungsgericht Wiesbaden (Upravni sud u Wiesbadenu) u praktičnom pogledu naglašava postupke koji su pokrenuti pred upravnim sudovima u kojima je sudionik određeno ministarstvo pravosuđa i u sporovima između službenika ili u sporovima između kandidata koji se natječu za isto radno mjesto.

Građanski sudovi često odlučuju u postupcima u kojima sudjeluje njihova savezna zemlja ili Savezna Republika Njemačka. To se primjerice odnosi na velike građevinske projekte ili na odgovornost države. U tim je slučajevima dvojbeno imaju li sudovi zbog svoje institucionalne ovisnosti o izvršnoj vlasti kao stranci ili sudioniku u sporu potrebno obilježje neutralne „treće strane” (u pogledu tog temeljnog zahtjeva neovisnosti vidjeti samo presudu Suda od 9. listopada 2014., C-222/13, t. 29. i presudu Suda od 22. prosinca 2010., **[orig. str. 11.]** C-517/09, t. 38.).

Samo se „oslobađanjem” pravosuđa iz okova izvršne vlasti, kao što se to već dogodilo u brojnim drugim država članicama, i usto stvaranjem samostalnog pravosudnog sustava koji raspolaže dostatnim financijskim sredstvima i u kojem ne postoje hijerarhijski odnosi, može osigurati visoka kvaliteta njemačke sudske prakse i daljnje dobro suđenje (*good judging*) kao uvjet mogućnosti povjerenja u pravosuđe.

2. Ovlaštenje za podnošenje zahtjeva za prethodnu odluku u skladu s člankom 267. UFEU-a i tumačenje članka 19. stavka 1. treće rečenice UEU-a i članka 47. drugog stavka Povelje koje se traži od Suda relevantni su za donošenje odluke i nisu hipotetske prirode. Usko su i neodvojivo povezani s glavnim postupkom i konkretnom situacijom suda koji je uputio zahtjev (vidjeti presudu Suda od 27. veljače 2018., C-64/16, t. 19. i sljedeće). Osobito su relevantne sljedeće činjenične i pravne okolnosti:

(a) U glavnom postupku Sud, kao sud Unije, treba odlučiti o pitanjima primjene i tumačenja prava Unije, u ovom slučaju prava Unije na registraciju vozila u vezi s načelom djelotvornosti Unije, koje je također zajamčeno člankom 19. UEU-a i člankom 47. Povelje, i temeljnim pravima Unije. Glavni postupak usko je povezan s pravom Unije.

(b) U tom pogledu postavlja se postupovno pitanje postoji li uopće i pod kojim uvjetima ovlaštenje za podnošenje zahtjeva za prethodnu odluku. Sud se smatra nadležnim i ovlaštenim uputiti sud koji je uputio zahtjev na elemente prava Unije koji mogu doprinijeti odgovaranju na pitanje u pogledu ovlaštenja za podnošenje zahtjeva za prethodnu odluku (vidjeti presudu Suda od 19. studenoga 2019., C-585/18 i dr., t. 100.). Ako je Sud nadležan i ovlašten za pojašnjenje postupovnih

prethodnih pitanja, odnosno pitanja koja se odnose na tumačenje postupovnih odredbi prava Unije koje sud koji je uputio zahtjev treba primijeniti radi donošenja svoje presude (vidjeti presudu Suda od 26. ožujka 2020., C-558/18 i dr., t. 50.), tada to tim više vrijedi za pitanja o potrebnim obilježjima suda koji je uputio zahtjev.

(c) I dalje postoji uska i neodvojiva povezanost između prethodnih pitanja u pogledu skandala povezanog s ispušnim plinovima i statusa suda koji je uputio zahtjev. Država ima velike udjele u kapitalu tuženika. S obzirom na gospodarske interese i interese politike tržišta rada koji su povezani s njemačkom automobilskom industrijom, upravo u vremenima pandemije i zbog vrlo velikog broja postupaka, pritisak koji se izvršava na sudove vrlo je visok. Također se može primijetiti da su građanski sudovi u tužnikovoj blizini, za razliku od **[orig. str. 12.]** velike većine njemačkih sudova nižeg stupnja i sada Bundesgerichtshofa (Savezni vrhovni sud), odbili tužbe podnesene protiv tuženika.

(d) Osim toga, od temeljne je važnosti dopis predsjednika Oberlandesgerichta Dresden (Visoki zemaljski sud u Dresdenu, Njemačka) od 9. travnja 2020. [omissis]. Taj dopis koji je upućen svim predsjednicima njemačkih Oberlandesgerichta (Visoki zemaljski sud) proširio se u tringijskom pravosuđu te ga je zaprimio i sudac pojedinac koji je uputio zahtjev.

Prijedlog da se provjeri pitanje može li se daljnje bavljenje slučajem koji je povezan s dizelskim motorima i odlučivanje o tom slučaju „odgoditi” može imati izravni utjecaj. To vrijedi tim više za protivljenje koje se jasno odražava u dopisu u odnosu na „*Mogućnost povrata kupovne cijene u cijelosti a da se ne odbije, čak ni dugogodišnja, uporaba vozila*”. Međutim, upravo se na to odnosi prvo prethodno pitanje.

(e) Valja dodati da sve veća kritika u Njemačkoj u pogledu zahtjeva za prethodnu odluku, barem što se tiče zahtjeva koje upućuju sudovi nižeg stupnja, dovodi do poziva da se ograniči ovlaštenje sudova nižeg stupnja da podnose zahtjeve za prethodnu odluku. Tako je potpredsjednik Bundesverfassungsgerichta (Savezni ustavni sud) na odlasku, Ferdinand Kirchhof, tvrdio da ovlast sudova nižeg stupnja za upućivanje zahtjeva za prethodnu odluku potiče zaobilaženje sudova višeg stupnja i uzrokuje fragmentiranost sudske prakse [omissis].

Sve navedeno može dovesti do toga da se sudovi nižeg stupnja u Njemačkoj odvrte od podnošenja zahtjeva za prethodnu odluku (u pogledu neograničenog prava i prava na podnošenje zahtjeva za prethodnu odluku koje se ne može ograničiti vidjeti presudu Suda od 26. ožujka 2020., C-558/18 i dr., t. 55. i sljedeće).

[omissis]